

УДК: 74.04:796.093.

КЫРГЫЗДЫН САЛТТУУ ОЮНДАРЫНЫН ЭТНОМАДАНИЙ МААНИСИ ЖАНА АЛАР АРКЫЛУУ КООМДУК БААЛУУЛУКТАРДЫ КАЛЫПТАНДЫРУУ

Мурзаканова Гулшайыр Арыковна
ОшМПУнун улук окутуучусу
Orcid: 0009-0006-0448-7858
Gulshaiyr.82.kg@gmail.com

Аннотация: Бул макала кыргыз элинин байыркы жана маанилүү салттуу оюндарынын бири – Ордо оюну жөнүндө баяндалган. Ордо оюну кыргыздардын маданий мурасында орду чоң, анткени ал коомдук баалуулуктарды, адилеттүүлүктү жана стратегиялык ой жүгүртүүнү камтыган. Макалада Ордо оюну тууралуу тарыхый маалыматтар, элдик ыр саптары жана оюндун түпкү маани-маңызы талданган. Ошондой эле, оюндун кыргыз элинин коомдук жашоосунда кандай мааниге ээ экендиги көрсөтүлгөн.

Макала 4-класстын адабий окуу сабагында Ордо оюнуна арналган теманы окутууга багытталган. Бул макала аркылуу окуучуларга кыргыз элинин улуттук оюндарын үйрөтүү менен, алардын этномаданий компетенттүүлүгүн өстүрүүгө жардам берүү максат кылынган. Ошондой эле, Ордо оюну аркылуу тарыхый, маданий жана тарбиялык маанилерди кайрадан таанып-билүү жана кыргыз элинин улуттук баалуулуктарын сактоо тууралуу түшүнүктөрдү бекемдөө сунушталат.

Макаладагы ой-пикирлер Ордо оюнуна болгон кызыгууну арттырып, кыргыз элинин салттары жана оюндарынын тарыхый маанисин терең түшүнүүгө көмөк көрсөтөт.

Ачкыч сөздөр: Ордо оюну, салттуу оюндар, коомдук баалуулуктар, адилеттүүлүк, биримдик, этномаданий компетенттүүлүк, Элдик ырлар, маданий мурас

ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ТРАДИЦИОННЫХ ИГР КЫРГЫЗОВ И ФОРМИРОВАНИЕ ЧЕРЕЗ НИХ СОЦИАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Мурзаканова Гульшайр Арыковна
Старший преподаватель ОшМПУ
Orcid: 0009-0006-0448-7858
Gulshaiyr.82.kg@gmail.com

Аннотация: Данная статья посвящена одной из древних и важных традиционных игр кыргызов – ордынской игре. Игра Ордо занимает важное место в культурном наследии кыргызов, поскольку воплощает в себе социальные ценности, справедливость и стратегическое мышление. В статье анализируются исторические сведения об игре Ордо, народные песни и первоначальный смысл игры. Также показано, какое значение игра имеет в общественной жизни кыргызского народа.

Статья направлена на преподавание темы «Ордынская игра» на уроке литературы в 4 классе. Данная статья призвана помочь студентам развить их этнокультурную компетентность путем обучения их национальным играм кыргызского народа. Также рекомендуется через игру «Орда» заново изучить исторические, культурные и образовательные ценности и закрепить концепции сохранения национальных ценностей кыргызского народа.

Идеи статьи повышают интерес к игре Ордо и способствуют глубокому пониманию исторического значения традиций и игр кыргызского народа.

Ключевые слова: Ордынская игра, традиционные игры, социальные ценности, справедливость, единство, этнокультурная компетентность, народные песни, культурное наследие.

ETHNOCULTURAL SIGNIFICANCE OF TRADITIONAL GAMES OF THE KYRGYZ PEOPLE AND THE FORMATION OF SOCIAL VALUES THROUGH THEM

Murzakanova Gulshayr Arykovna
Senior teacher OshMPU
Orcid: 0009-0006-0448-7858
Gulshaiyr.82.kg@gmail.com

Annotation: This article is devoted to one of the ancient and important traditional games of the Kyrgyz people – the Orda game. The Ordo game occupies an important place in the cultural heritage of the Kyrgyz people, as it embodies social values, justice and strategic thinking. The article analyzes historical information about the Ordo game, folk songs and the original meaning of the game. It also shows what significance the game has in the social life of the Kyrgyz people.

The article is aimed at teaching the topic "Orda game" in a literature lesson in the 4th grade. This article is intended to help students develop their ethnocultural competence by teaching them national games of the Kyrgyz people. It is also recommended to re-learn historical, cultural and educational values and consolidate the concepts of preserving the national values of the Kyrgyz people through the game "Orda".

The ideas of the article increase interest in the game Ordo and contribute to a deep understanding of the historical significance of the traditions and games of the Kyrgyz people.

Keywords: Orda game, traditional games, social values, justice, unity, ethnocultural competence, folk songs, cultural heritage.

Киришүү

Этномаданий компетенттүүлүк — бул адамдын өз улутунун маданиятын, каада-салтын, тилин терең түшүнүп, ошол эле учурда башка улуттардын жана маданияттардын өзгөчөлүктөрүнө сый мамиле кылуу жөндөмү. [5.166] Кыргыз элинин маданиятынын ажырагыс бөлүгү болгон салттуу оюндары жалаң гана оюндук мааниге ээ эмес, ошол эле учурда улуттук баалуулуктарды, адеп-ахлактык түшүнүктөрдү жана социалдык нормаларды сактап, жаш муунга өткөрүп берүүдө маанилүү роль аткарат. Кыргыздын салттуу оюндары, анын ичинде Ордо оюну, элибиздин маданий мурасын, тарыхын жана коомдук тартиптерин чагылдыруу менен коомдук биримдикти чыңдоого, жаштарга улуттук мүнөздөгү баалуулуктарды үйрөтүүгө өбөлгө түзөт. Бул оюндар аркылуу балдар жана жаштар өздөрүнүн этномаданий түшүнүктөрүн, жоопкерчилик сезимин, лидерлик сапаттарын жана топтук иштөө жөндөмдөрүн калыптандырышат.

4-класстын адабий окуу предметинде кыргыз салттуу оюндарынын, анын ичинде Ордо оюну, өзгөчө орду бар. Окуучулар үчүн бул оюн гана эмес, ошондой эле алардын коомдук жана жеке жашоосунда маанилүү болгон принциптерди үйрөтүүнүн дагы бир жолун сунуштайт. Ордо оюну, өзүнүн тарыхый мааниси жана оюнчулардын ар тараптан катышуусу менен, топту бириктирүүчү күч катары кызмат кылат. Бул оюнда ар бир адам өзүнүн жеке жоопкерчилигин сезип, топтун биримдиги үчүн эмгектенет. Оюндун тарыхында белгилүү болгон эрежелер жана катышуучулардын аракеттери элдин адеп-ахлактык баалуулуктарын, чынчылдыкты, өз ара сыйлашыны жана биримдикти чагылдырууга багытталган.

Бул макалада 4-класстын адабий окуу предметинде Ордо оюну аркылуу кыргыз салттуу оюндарынын этномаданий мааниси жана коомдук баалуулуктарды калыптандыруудагы орду талкууланат. Биз Ордо оюну аркылуу жаш муунга кандай баалуулуктарды үйрөтүүгө болот жана анын билим берүү процессиндеги мааниси кандай экендиги тууралуу сөз кылабыз. Ордо оюну, өзүнүн терең тарыхый жана этномаданий мааниси менен, кыргыз элинин руханий дүйнөсүн сактап, анын келечектеги муундарга өткөрүп берүүдө чоң роль ойнойт.

Бул изилдөөнүн максаты – кыргыз салттуу оюндарынын, анын ичинде Ордо оюну, этномаданий маанисин жана анын 4-класстын адабий окуу предметиндеги колдонулушун анализдөө. Айрыкча, Ордо оюну аркылуу коомдук баалуулуктарды, адеп-ахлактык принциптерди жана коомдук иштөө жөндөмдөрүн калыптандыруунун мүмкүнчүлүктөрүн изилдөө. Изилдөөнүн максаты төмөнкүлөрдү камтыйт:

1. **Ордо оюну жана анын тарыхы:** Ордо оюну аркылуу кыргыз элинин коомдук жана этномаданий баалуулуктарын, ошондой эле анын тарыхын балдарга жеткирүүнүн ыкмаларын аныктоо.
2. **Коммуналдык баалуулуктарды калыптандыруу:** Ордо оюну аркылуу жаштардын ортосунда лидерлик, адеп-ахлак, кызматташууну жана жамааттык жоопкерчиликти калыптандыруунун жолдорун изилдөө.
3. **Адабий окуу предметинде колдонуу:** 4-класстын адабий окуу сабагында Ордо оюну аркылуу коомдук баалуулуктарды үйрөтүүдө мүмкүн болгон ыкмаларды жана стратегияларды аныктоо.
4. **Кыргыздын салттуу оюндарынын билим берүү процесиндеги ролу:** Кыргыз салттуу оюндарынын, анын ичинде Ордо оюну, билим берүү процесиндеги ролун жана жаш муундун этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы ордун түшүнүү.

Бул изилдөө, Ордо оюну сыяктуу салттуу оюндардын коомдук жана маданий таасирин талдоо менен, аны билим берүү процесстеринде колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн изилдөөгө багытталат. Изилдөөчүлөр *"Ордо оюну – бул жөн гана оюн эмес, элдин тарыхы, баалуулуктары жана биримдиги камтылган мурас."*-деп айтуу менен анын тарбиялык маани-маңызын ачып берүүгө аракет кылышкан. [1]

Ата-Мекенин, Кыргыз элинин улуттук маданиятын урматтоо жана анын тилдик-улуттук байлыгына аяр мамиле кылуу, андагы руханий баалуулуктарды өздөштүрүү менен бирге эне тилин жана улуттун маданиятын терең билүү жана сүйүү аркылуу маданий жүрүм-турумдун ар түрдүү үлгүлөрүн түшүнүү башкы милдет болуп саналат. [6] Башталгыч мектепте 4-класстын адабий окуу китебинде кыргыздын салттуу оюну болгон ордо оюну тууралуу текст берилген. Анда негизинен ордо оюну жөнүндө айтылып, анын тарыхы жана коомдогу мааниси тууралуу сөз кылат. Текстте келтирилген негизги ойлор төмөнкүлөр:

Ордо оюнунун келип чыгышы: Ордо оюну, кыргыздардын өткөн тарыхында бир залым падышага каршы күрөш жана анын ордуна элдин өкүлү болушу үчүн тапкан акылмандыктагы жол менен пайда болгон. Хандын адилетсиз башкаруусунан чарчаган эл аксакалдар (акылмандуу карыялар) чогулуп, ханды кулатып, аны ордуна шайлоонун жолун издешкен. Ошондо бир кемеңгер аксакал жамбыны хан деп атап, аны коргогон чүкөлөр менен тегерете турган оюндун эрежелерин ойлоп тапкан.

Оюндун максаты жана эрежелери: Ордо оюну максатын элдик калыстык менен өз ара атаандашуу аркылуу чечүүгө багытталган. Оюнга катышкан адамдар ар кандай жааттардан чыгып, ордого чыгып, ханды коргогон чүкөлөрдү атып, аны чыгарып кетүүгө аракет кылышкан. Бул оюн ошол учурдагы элдин биримдигин жана өз ара жарышта жеңишке умтулуусун чагылдырган. Текстте бул туурасында төмөндөгүчө берилген: *"Кайсы жааттын адамы томпой менен ушул чийимде туруп, хандын коргоочуларын атып чыгарып, анан ханды чыгара атса, ошол хан болсун."*-деп **Оюндун тарыхый маанисин баса белгилеген.** [2]

Элдин кызыгуусу жана ыр саптары: Ордо оюну кыргыз эли арасында кызыктуу жана салттуу оюн болуп, анын тарыхы ыр саптары менен да белгиленген. Манас сыяктуу улуу баатырлардын ойногону жана оюндагы мыкты аткаруучуларга берилген байгелер эл арасында урмат-кадырга ээ болгон. Окуу китебинде ордо оюну тууралуу элдик ыр саптарында мындай деп берилген.

"Баатыр Манас ойногон,

Байгелүү оюн ордо экен!

Кыраан Манас ойногон,

Кымбат оюн ордо экен!" [2]

Азыркы учурдагы оюндун коомдогу маанисин балдарга жеткирүү абдан маанилүү. Оюндун өзгөчөлүгү - ал спорттук мүнөздө гана болбостон, ошондой эле коомдук тартип, адилеттүүлүк жана лидерлик сапаттарды үйрөтүүгө өбөлгө түзгөн. Оюнда

жеңилгендер чатак чыгарып, элдер ортосунда түшүнбөстүктөр болсо да, бул коомдогу биримдикти жана бийликти адилеттүү бөлүштүрүүнүн маанилүүлүгүн көрсөтүп турат.

Бүгүнкү күндө Ордо оюну айыл жеринде жашаган жаштардын сүйгөн оюндарынын бири болуп, элдин маданиятында да өз ордун сактап келет.

Бул текстте Ордо оюну аркылуу кыргыз элинин тарыхындагы адилеттүүлүк, лидерлик жана коомдук биримдик темаларын чагылдырууну көздөгөн. Оюндун катышуучуларынын аракеттери жана анын коомдогу ролу, ошондой эле анын тарыхта калган мааниси чоң. Ордо оюну элибиздин акылмандыгын, чечкиндүүлүгүн жана биримдигин баяндап, ошол эле учурда салттуу баалуулуктарды сактоого жана жаш муундарга өткөрүп берүүгө өбөлгө түзөт.

"Адабий ийримдер" стратегиясы аркылуу Ордо оюну тууралуу текстти окутуу

"Адабий ийримдер" стратегиясы – бул окуучулардын активдүү катышуусуна багытталган метод, анда алар белгилүү ролдорду аткарып, текстти ар тараптан изилдешет. Бул стратегия Ордо оюну тууралуу текстти тереңирээк түшүнүүгө, анализдөөгө жана чыгармачыл ой жүгүртүүгө өбөлгө түзөт.

Стратегияны колдонуу этаптары:

I этабы: Окуучуларды топторго бөлүү жана ролдорду бөлүштүрүү

Окуучулар 4-5 кишиден турган топторго бөлүнөт. Ар бир топто төмөнкү ролдор аткарылат:

1. **Көч башчы (Жетекчи/Түшүндүрүүчү)** – тексттин негизги оюн түшүндүрөт, негизги окуялардын нугун аныктайт.
2. **Сөз табуучу (Сөз таануучу)** – текстте кездешкен жаңы же маанилүү сөздөрдү изилдеп, алардын маанисин чечмелейт (мисалы, *томпой, чүкө, даек, кадамчы* ж.б.).
3. **Суроочу (Суроо түзүүчү)** – текст боюнча маанилүү суроолорду түзүп, топ мүчөлөрүнө берет.
4. **Талдоочу (Талдоочу жана байланыштыруучу)** – тексттин маңызын күнүмдүк жашоо, тарых жана маданият менен байланыштырып, анын коомдук маанисин талкуулайт.
5. **Иллюстратор (Сүрөттөөчү/Чыгармачыл изилдөөчү)** – Ордо оюнуна байланыштуу сүрөт тартып же анын маанисин көркөм тасвирлөө менен баяндап берет.

II этабы: Текстти окуу жана талкуулоо

- Ар бир окуучу текстти ирети менен үн чыгарып же ичтен окушат.
- Топтор өздөрүнүн ролдору боюнча иш алып барышат.
- Талкуу учурунда ар бир окуучу өзүнүн ролуна жараша ой бөлүшөт.

III этабы: Жалпы талкуу жана чыгармачылык иш

Топтор өз ишинин жыйынтыгын класс алдында коргошот. Бул учурда:

1- **Көч башчы тексттин негизги идеясын баяндайт.** Мисалы: “Ордо оюну” текстинин негизги идеясы – кыргыз элинин акылмандыгы, адилеттүүлүгү жана биримдикке умтулуусу.

Бул оюн жөн эле көңүл ачуу эмес, ал элдин тарыхы менен маданиятын, чечим кабыл алуу маданиятын да камтыйт. Ордо оюну бир падышанын адилетсиз башкаруусунан чарчаган элдин жаңы ханды тандоосундагы акылман чечиминин негизинде пайда болгон. Эл өзүнүн жаңы лидерине күч эмес, акылмандык менен атаандашууну сунуш кылган.

Оюн аркылуу кыргыз эли жамааттык чечим кабыл алуунун, эрежеге баш ийүүнүн жана адилеттүүлүктүн маанилүү экенин көрсөткөн. Ошондой эле Ордо оюну кыргыздын баатырлары, анын ичинде Манас ойногон баалуу оюн катары даңазаланган. Азыр да бул оюн улуттук спорттун бир түрү катары жаштар арасында популярдуу.

2-Сөз табуучу маанилүү сөздөрдү түшүндүрөт. Сөз табуучунун баяндамасынын үлгүсү:

Текстте бир нече маанилүү сөздөр кездешет. Алардын маанисин түшүндүрүп кетейин:

- ✓ **Томпой** – уйдун чүкөсү. Ордо оюнунда негизги оюн каражаты катары колдонулат. Томпойду таамай атуу оюнчунун чеберчилигин жана мергендигин көрсөтөт.
- ✓ **Чүкө** – малдын сөөктөн жасалган оюн заты. Ордо оюнунда “хан” ролун аткарган чүкөлөр тегерекке коюлуп, аларды атып чыгуу оюндун негизги максаты болуп саналат.

- ✓ **Жамбы** – баалуу металлдан жасалган буюм (көбүнчө күмүш же алтын). Текстте жамбы символикалуу түрдө “хан” деп алынган, демек, аны атып түшүрүү жеңишке жетүүнү билдирет.
- ✓ **Даяк** – оюндагы эрежелер боюнча жеңгендерге берилүүчү сыйлык же байге. Мурда бул чоң мааниге ээ болгон, себеби оюндар көбүнчө кадыр-барк үчүн ойнотулган.
- ✓ **Кадамчы** – Ордо оюнунда өзгөчө ролду аткарган оюнчу. Ал топтун мүчөлөрүнүн аракеттерин көзөмөлдөп, өз алдынча стратегияларды иштеп чыгат.

Бул сөздөр Ордо оюнуна гана тиешелүү эмес, алар кыргыз элинин маданий мурасын да чагылдырат. Ушундай түшүнүктөрдү билүү менен биз улуттук баалуулуктарды тереңирээк түшүнө алабыз.

3-Суроочу топко текст боюнча суроолор берет. Мисалы суроочунун мүмкүн болгон суроолору:

- ✓ Ордо оюну кандайча пайда болгон?
- ✓ Бул оюн кыргыз элинин маданияты үчүн эмнеси менен маанилүү?
- ✓ Ордо оюну аркылуу кыргыз эли кандай коомдук баалуулуктарды даңазалаган?
- ✓ Оюнда “хан” деп эмне аталган жана ал кандай мааниге ээ?
- ✓ Ордо оюнундагы негизги эрежелер кандай?
- ✓ Текстте Ордо оюнуна байланыштуу кандай ыр саптары келтирилген жана алардын мааниси эмнеде?
- ✓ Оюнда эмне үчүн жамбыны атып түшүрүү маанилүү болгон?
- ✓ Азыркы заманда Ордо оюну улуттук спорт катары канчалык деңгээлде өнүккөн?
- ✓ Ордо оюнунун эрежелери жана мааниси башка улуттардын оюндарынан эмнеси менен айырмаланат?
- ✓ Бул оюнду мектеп программасына киргизсе, ал окуучуларга кандай таасир этет деп ойлойсуңар?

Бул суроолор топ ичиндеги талкууну жандандырып, окуучулардын тексти жакшыраак түшүнүүсүнө жардам берет.

4-Талдоочу тексттин маданий жана тарыхый маанисин талдап, аны реалдуу жашоо менен байланыштырып ой бөлүшөт.

Талдоочунун баяндамасынын үлгүсү.

Ордо оюну кыргыз элинин эң байыркы салттуу оюндарынын бири. Бул оюн жөн гана көңүл ачуу үчүн эмес, элди бириктирип, акылмандыкты жана тактыкты өнүктүрүү үчүн да маанилүү болгон.

Маданий мааниси:

- Ордо оюну кыргыз элинин жашоо образын чагылдырат. Көчмөндөр үчүн тактык, мергенчилик жана стратегия маанилүү болгон.
- Текстте Ордо оюну тууралуу ыр саптары келтирилген. Бул оюн кыргыз эли үчүн чоң мааниге ээ болгонун көрсөтүп турат.
- Оюн тарбиянын бир бөлүгү катары колдонулуп, жаштарга акылдуулукка, чыдамкайлыкка жана жамаат менен иштөөгө үйрөткөн.

Тарыхый мааниси:

- Ордо оюну ханды тандоонун бир ыкмасы катары жаралган. Бул кыргыздардын чечимди күч менен эмес, акылмандык менен кабыл алганын көрсөтөт.
- Кыргыз эли адилеттүүлүктү жана тартипти жогору баалаган. Бул оюн да ушул баалуулуктарды бекемдеген.

Реалдуу жашоого байланышы:

- Бүгүнкү күндө Ордо улуттук спорт оюну катары жашап келет.
- Ал стратегиялык ой жүгүртүүнү, жеңишке жетүү үчүн аракет кылууну үйрөтөт.
- Оюндун эрежелерин жашоого да колдонсо болот – мисалы, максат коюу, эрежелерди сактоо жана жамаат менен иштөө.

4 - Иллюстратор сүрөт же чыгармачыл баяндоосу аркылуу тексти түшүндүрөт. Иллюстратордун баяндамасынын үлгүсү:

Ордо оюну тууралуу текстти жакшыраак түшүнүү үчүн анын негизги учурларын сүрөт же чыгармачыл баяндоо аркылуу чагылдырып берүүгө болот.

• **Сүрөт аркылуу түшүндүрүү:**

- Биринчи сүрөттө: Илгерки замандагы кыргыз айылы, эл аксакалдары хан жөнүндө кеңеш куруп жатышат.
- Экинчи сүрөттө: Ордо аянты, тегерек чийим, ортосунда жамбы жана анын айланасында чүкөлөр корголуп турганы тартылат.
- Үчүнчү сүрөттө: Жаштар Ордо ойноп, хандын коргоочуларын атып чыгарып жаткан көрүнүш берилет.
- Төртүнчү сүрөттө: Ордо оюну азыркы кезде улуттук спорт оюну катары өткөрүлүп жатканы көрсөтүлөт.

2. Чыгармачыл баяндоо аркылуу түшүндүрүү:

“Бир кезде элге кайрымсыз хан жашаган экен. Эл анын кордугун көп көргөн соң, акылман карыялар жаңы ханды тандоо үчүн сынак уюштурушат. Аянтка чийим чийилип, ортосуна жамбы коюлат. Ким анын коргоочуларын атып чыгып, ханга таамай тийсе, ошол жаңы хан болмок. Ошентип, бул акылман оюн элдин башкаруусуна жардам берген. Кийинчерээк Ордо кыргыз элинин улуттук оюну болуп калган.” Бул усул текстти жакшыраак түшүнүүгө жардам берип, окуучулардын чыгармачыл ой жүгүртүүсүн өстүрөт.

IV этабы: Рефлексия жана жыйынтык чыгаруу

- ✓ Ар бир окуучу бул тексттен эмнени үйрөнгөнүн айтат.
- ✓ Ордо оюну кыргыз маданиятындагы жана жаштар тарбиясындагы ролу жөнүндө талкуу жүргүзүлөт.
- ✓ Оюнду жандандыруу жана практика жүзүндө колдонуу мүмкүнчүлүктөрү каралат (мектеп ичинде Ордо оюну боюнча чакан мелдеш өткөрүү идеясы сунушталышы мүмкүн).

"Адабий ийримдер" стратегиясы Ордо оюну тууралуу текстти окутууну кызыктуу жана активдүү кылат. Бул метод окуучулардын окуу, түшүнүү жана талдоо көндүмдөрүн жакшыртууга жардам берип, аларды өз оюн эркин айтууга, чыгармачыл ой жүгүртүүгө жана улуттук маданиятка кызыгуусун арттырууга түрткү берет.

Ордо оюну кыргыз элинин байыркы салттуу оюндарынын бири катары терең тарыхый жана маданий мааниге ээ. Ал жөн гана көңүл ачуу үчүн эмес, коомдук баалуулуктарды калыптандыруу, биримдикти бекемдөө жана акылмандыкты өрчүтүү үчүн да маанилүү болгон.

Бул оюн аркылуу эл акылмандык менен чечим кабыл алууну, стратегиялык ой жүгүртүүнү жана тактыкты өнүктүрүүнү үйрөнгөн. Ордо оюнундагы ханды тандоо сыяктуу шарттар кыргыздардын башкаруудагы демократиялык принциптерге маани бергенин көрсөтөт. Ошондой эле, оюн эрежелүүлүктү, адилеттүүлүктү жана жамааттык ынтымакты даңазалаган. Азыркы учурда Ордо оюну улуттук спорт катары өнүгүп, жаш муундар арасында жайылып жатат. Бул оюнду 4-класстын адабий окуу сабагында окутуу балдарга кыргыз элинин маданиятын жана каада-салттарын тереңирээк түшүнүүгө жардам берет. Ошондой эле, окуучулардын этномаданий компетенттүүлүгүн, командалык иштөө жөндөмүн жана стратегиялык ой жүгүртүүсүн өстүрүүгө өбөлгө түзөт.

Жыйынтыктап айтканда, Ордо оюну кыргыз элинин бай маданий мурасы гана эмес, жаш муундар үчүн тарбиялык мааниси зор болгон баалуу мурас. Аны сактап, өнүктүрүү — ар бирибиздин милдетибиз.

Колдонулган адабияттар:

1. Жакыпбеков С. Кыргыздын улуттук оюн маданияты. Бишкек: “Кыргыз Тарых” басмасы, 2018.
2. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги. 4-класстын адабий окуу китеби. Бишкек, 2020.
3. Асанов Б., Иманкулов К. Кыргыз оюндары: тарыхы жана өнүгүүсү. Бишкек: “Мурас” басмасы, 2015.

4. Турсунбаев К. Кыргыз этнопедагогикасы. Бишкек: “Билим” басмасы, 2012.
5. Мурзаканова, Г. А. Башталгыч класстын окуучуларынын этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандырууда адабий окуу сабагынын орду / Г. А. Мурзаканова // Вестник Ошского государственного педагогического университета имени А. Мырсабекова. – 2024. – Vol. 2, No. 2(24). – P. 167-172. – DOI 10.56122/.v2i2.232. – EDN UINVWT.
6. Мурзаканова, Г. А. Адабий окуу сабагында башталгыч класстын окуучуларынын этномаданий компетенттүүлүгүн калыптандыруунун жолдору / Г. А. Мурзаканова // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – 2024. – No. 3. – P. 307-310. – DOI 10.26104/NNTIK.2024.24.26.067. – EDN DJHSAZ.